

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2012, Volume: 7, Number: 2, Article Number: 1C0541

NWSA-EDUCATION SCIENCES

Received: February 2012

Accepted: April 2012

Series : 1C

ISSN : 1308-7274

© 2010 www.newwsa.com

Ahmet Kanmaz¹

Asuman Seda Saracaloğlu²

Pamukkale University¹

Adnan Menderes University²

akanmaz@pau.edu.tr

sedasaracal@adu.edu.tr

Denizli-Turkey

OKUDUĞUNU ANLAMA STRATEJİSİ KULLANIMININ, OKUMAYA YÖNELİK TUTUM VE KALICILIĞA ETKİSİ

ÖZET

Bu çalışmada, okuduğunu anlama stratejisi temel alınarak yapılan Türkçe öğretiminin, öğrencilerin okumaya yönelik tutum ve bu tutuma ilişkin kalıcılığa etkisi araştırılmıştır. Araştırma deneysel araştırma modellerinden biri olan ön test-son test kontrol gruplu deneme modeline göre desenlenmiştir. Çalışmada gruplar bir kontrol ve bir deney grubu desenine göre oluşturulmuştur. Her iki grupta da dersler güvenilirliğin düşmemesi adına sınıf öğretmenlerince yürütülmüştür. Araştırma 2010-2011 öğretim yılı bahar döneminde Denizli İli Merkez İlçesinde yer alan bir ilköğretim Okulunun beşinci sınıf öğrencileri üzerinde yürütülmüştür. Araştırmada deney grubunda 27 öğrenci; kontrol grubunda 28 öğrenci olmak üzere toplam 55 öğrenci, çalışma grubunda yer almıştır. Araştırma süresince elde edilen veriler, SPSS 13.0 istatistik paket programı aracılığıyla çözümlenmiştir. Araştırma sürecinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma, faktör analizi, eşli gruplar t testi, bağımsız gruplar t testi, kovaryans (ANCOVA) ve tekrarlı (repeated) ANOVA analizi istatistiksel teknikleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda okuduğunu anlama stratejisinin kullanıldığı deney grubu son test puanları ile mevcut programa dayalı olarak öğretimin uygulandığı kontrol grubu öğrencileri arasında anlamlı bir farklılığın olduğu, ancak kalıcılık testi sonucunda ise meydana gelen bu anlamlı farklılığın ortadan kalktığı gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okuduğunu Anlama Stratejisi, Okuma, Tutum

THE EFFECT OF USING READING COMPREHENSION STRATEGY ON ATTITUDES TOWARDS READING AND RETENTION

ABSTRACT

In this study, the effect of Turkish instruction based on reading comprehension strategy on students' attitudes towards reading and retention was investigated. The pre-test/post-test control group experimental design was used in the study. Groups were created according to one control and one experimental group design. Both groups were instructed by their own teachers in order not to decrease the reliability. The study was carried out with fifth grade students attending an elementary school in centre of Denizli in spring of 2010-2011 academic terms. A sample of 55 students (27 of them experimental, 28 of them in control group) participated in the study. The data was analyzed by SPSS 13. Statistical techniques such as frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, paired sample t-test, independent sample t test, covariance (ANCOVA), repeated anova analyses were used. According to findings, there found to be a significant difference between the control group which was instructed based on the current curriculum and the post-test scores of the experimental group which was instructed based on reading comprehension strategy. However, this difference disappeared after the retention test.

Keywords: Reading Comprehension Strategy, Reading, Attitude

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Ülkemizde okuma alışkanlığının çok düşük olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu noktadan yola çıkarak okuma alışkanlığının kazanılması, okumaya yönelik olumlu tutum geliştirilmesinin sağlanması ilköğretim sürecinde kazandırılması gereken önemli hedeflerdendir. Bu olumsuzluğu ortadan kaldırmanın etkili yollarından birisi de stratejiye dayalı okuma etkinliklerinin gerçekleştirilmesidir.

Okuma öğretiminde büyük bir öneme sahip strateji kullanımı okurların anlamı kavramadaki başarısızlıklarının farkına varmalarını, ne yapmaları gerektiğine karar vermelerini ve başarısızlığın üstesinden gelmek için bazı düzeltici, önleyici etkinlikler içine girmelerini sağlamaktadır (Baker ve Brown, 1980:5. Akt. Kuzu, 2004: 60). Okuduğunu anlama stratejilerini incelediğimizde İSOAT stratejisinin okuma sürecinin tümünde işe koşulduğu ve bu yönüyle de etkin bir strateji olduğu sayılıştısından yola çıkılarak eldeki araştırmada bu strateji kullanılmıştır.

İSOAT stratejisi, okuduğunu anlama sürecinde dikkatli okumayı sağlayan, okuma etkinliğini ve anlama becerisini geliştiren etkili bir stratejidir. Bu strateji aktif bir okuma ve çalışma yapmaya yardımcı olmakta, öğrenciler için kendi oluşturdukları sorularının cevaplarını bulmaya, okunan metinde önemli noktaları yakalamaya yardımcı olmaktadır. Bu stratejiye dayalı olarak gerçekleştirilen okuma çalışması sonucunda ortaya çıkan bilgiler daha kalıcı nitelikte olmaktadır. Bu yönüyle okuma sıradan sıkıcı bir iş olmaktan çıkmaktadır ve durumun okumaya yönelik tutumu olumlu yönde etkileyeceği varsayılmaktadır.

İSOAT stratejisi, öğrencilerin okuma parçalarını anlama becerilerini geliştirmenin dışında okumaya yönelik tutumu da olumlu yönde etkileyebilecek bir stratejidir. Okumaya yönelik olumlu yönde tutum geliştirilmesi, daha sonraki yaşlarda, öğrencilerin okuma alışkanlığını olumlu yönde etkileyecektir. Doğru okuma alışkanlıkları üst düzeyde kazandırıldığında, sonraki yaşlarda hedefe ulaşmak daha kolay olacaktır. Tüm bu amaçlara ulaşmak için uygulama sürecinde kullanılan İSOAT stratejisi 5 aşamalıdır. (Barth ve Demirtaş, 1994: 54).

• İSOAT stratejisinin Aşamaları

Okuduğunu anlama becerisine katkıda bulunan İSOAT stratejisi beş aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalar:

- o **S= Survey (İnceleme)**: Öğrenci, çalışılan materyale ilişkin bir bakış açısı kazanır. Bunu gerçekleştirmek için giriş ve özet okunur.
- o **Q=Question (Soru sorma)**: Öğrenci, metin hakkında kendisi sorular oluşturur ve oluşturduğu bu soruları kendi kendine sorar.
- o **R=Read (Okuma)**: Öğrenci metinle ilgili soruları cevaplamak için metni okur. Soru sorma aşamasında oluşturduğu sorulara cevaplar arar.
- o **R=Recite (Anlatma)**: Öğrenci metni kendi cümleleriyle anlatır.
- o **R=Review (Tekrar etme)**: Öğrenci sorulara verdiği cevapları doğrulamak için metni gözden geçirir (Tok, 2003: 78).

Eğitim öğretim sürecinin etkililiğinin artması, öğrencilerin okula, öğretmene, derslere ve diğer eğitim öğretim unsurlarına yönelik olumlu eğilim göstermesine bağlıdır. Eğitim öğretim sürecinin en önemli unsurlarından birisi olan okuma etkinliğine karşı da olumlu bir bakış açısı kazandırılması beklenmektedir. Bireyin okumaya karşı olumlu tutum geliştirmesi sadece okuldaki eğitimle sağlanamaz. Tutumların doğuştan kazanılmayıp sonradan öğrenildiği dikkate alındığında, okumaya yönelik olumlu tutum geliştirmek sadece okul ve

öğretmenin başaracağı bir görev değildir. Okuma bireyin bütün hayatı boyunca kullanacağı ve ihtiyaç duyacağı çok yönlü bir bilişsel etkinliktir. Aile, yakın çevre ve öğretmenler çocuğa okuma alışkanlığı kazandırarak, onun okumaya yönelik olumlu tutum geliştirmesine yardımcı olmalıdır (Çakıcı, 2005: 68).

Öğrencinin okumaya yönelik olumlu tutumu, öğrenciyi güdülemekte ve okuduğunu anlama konusunda da daha başarılı olmasını sağlamaktadır. Ayrıca, araştırmalar tutumların genellikle erken yaşlarda edinildiğini göstermektedir. Erken yaşlarda edinilen tutumların, önemli deneyimler ve olaylar gerçekleşmedikçe durağan olduğu ve kolay kolay değişmediği görülmektedir. Bu bağlamda, ilköğretimde okuma becerisine özel olan ve öğrencilerin bireysel özellikleriyle ilgili olan tutumlarının incelenmesi, olumsuz olan tutumlarının azaltılması ve olumlu tutumlarının artırılması amacıyla öğretimde değişikliklerin yapılması yoluna gidilip gidilemeyeceğinin belirlenmesi bakımından önemli olabilir. (Bloom, 1995: 116).

Okumaya yönelik tutumu etkileyebilecek faktörler anne babanın eğitim düzeyi, okum olanakları, yakın çevresindeki insanların okumaya yönelik yaklaşım ya da tutumları olarak sıralanabilir. Yapılan araştırmalarda özellikle anne babanın eğitim seviyesi arttıkça o ailede yetişen çocukların okumaya yönelik olumlu tutumlarının da aynı oranda arttığı görülmektedir.

Okuma becerisi eğitim sürecinde öğrencilere kazandırılması gereken en temel becerilerden birisidir. Ancak okumanın sadece kazandırılması değil sürdürülmesi hatta alışkanlık haline getirilmesi bu sürecin en önemli unsurlarından birisidir. Bu alışkanlık haline getirme sürecinde de öğrencinin okumaya yönelik tutumunun etkisi de büyüktür. Olumlu tutuma sahip öğrenciler daha çok okuyacak ve daha çok öğreneceklerdir. Bu okuma sürecine bağlı olarak da okuma becerisini daha çok geliştirecektir. Bu yönüyle düşünüldüğünde okuma sürecinde asıl önemli olan öğrencinin sadece okumasını değil severek okumasını sağlayabilmektir. Bu süreçte okumaya yönelik tutumun önemi çoktur, bu yüzden okumaya yönelik olumlu tutumların geliştirilmesine yönelik etkinlikler düzenlenmesi oldukça önemlidir.

Bu noktadan hareketle araştırmada kullanılan okuduğunu anlama stratejisinin (İSOAT) kullanımının bu yönüyle okumaya yönelik tutumlarını etkileyip etkilemediğini belirlemek amacıyla hem İSOAT stratejisinin uygulandığı deney grubuna hem de bu stratejinin uygulanmadığı kontrol grubuna okumaya yönelik tutum ölçeği uygulanmıştır.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Okuduğunu anlama stratejilerinin öğrencilerin akademik başarılarını arttırmada olduğu gibi, okumaya yönelik tutumlarını olumlu yönde geliştirmede etkili olabileceği düşünülmektedir. Okuduğunu anlama stratejilerinin ilköğretimin birinci kademesinden başlayarak Türkçe öğretiminde uygulanmasıyla, öğretimden istenen verimin alınmasına önemli katkıların sağlanacağı düşünülmektedir. Bu stratejilerin kullanımı yoluyla, öğrencilerin Türkçe dersinde okumaya ilişkin olumlu tutum geliştirmesine yönelik daha zengin ve nitelikli öğrenme etkinliklerinin sağlanacağı ve öğrencilerin okuduklarını anlama becerilerinin geliştirileceği beklenmektedir. Çünkü bu stratejiyle öğrencilerin okurken üst düzey düşünme becerilerini kullanmaları gerektiğinden daha anlamlı okumalar gerçekleştirebildikleri belirtilmektedir.

Bu çerçevede eldeki araştırmada İSOAT (SQ3R) (İnceleme-Sorgulama-Okuma-Anlatma-Tekrar) okuduğunu anlama stratejisi kullanılacaktır. Uygulamada bu stratejinin kullanılmasının en önemli sebeplerinden birisi ilköğretim çağındaki öğrenciler için etkili

olarak kullanılabilmesi ve okuma sürecinin tümünde işe koşulan stratejilerden birisi olmasıdır.

3. PROBLEM DURUMU (PROBLEM STATEMENT)

Okuduğunu anlama stratejisi kullanımının öğrencilerin, okumaya yönelik tutum ve kalıcılığa etkisi nasıldır?

• Denenceler:

- o İSOAT okuduğunu anlama stratejisine dayalı olarak öğretimin gerçekleştirildiği deney grubu ile mevcut öğretim programına dayalı öğretimin gerçekleştirildiği kontrol grubundaki öğrencilerin okumaya yönelik tutum ölçeği son test puanları arasında deney grubu lehine anlamlı fark vardır.
- o İSOAT okuduğunu anlama stratejisine dayalı olarak öğretimin gerçekleştirildiği deney grubu ile mevcut öğretim programına dayalı öğretimin gerçekleştirildiği kontrol grubundaki öğrencilerin okumaya yönelik tutum ölçeği son test puanları kontrol edildiğinde, kalıcılık testi puanları arasında deney grubu lehine anlamlı fark vardır.

Deneyssel uygulama ile ilgili bu denencelerin yanında, bu denence bulgularıyla ilgili olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- İSOAT okuduğunu anlama stratejisine dayalı öğretimin gerçekleştirildiği deney grubu öğrencilerinin okumaya yönelik tutum ölçeği, öntest, sontest ve kalıcılık puanları nasıl değişmektedir?
- Mevcut programa dayalı öğretimin gerçekleştirildiği kontrol grubu öğrencilerinin okumaya yönelik tutum ölçeği, öntest, sontest ve kalıcılık puanları nasıl değişmektedir?

3. YÖNTEM (METHOD)

Araştırma yarı deneysel deneme modellerinden ``öntest- sontest kontrol gruplu'' deneme modeline göre desenlenmiştir. Bu araştırmada; okuduğunu anlama stratejisi kullanımının öğrencilerin, okumaya yönelik tutum ve kalıcılığa etkisi sınamak için bir deney, bir kontrol grubu belirlenmiştir. Araştırmada kullanılan İSOAT okuduğunu anlama stratejisinin etkililiği ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırmada deney ve kontrol gruplarına, deneysel işlemler başlamadan önce ve deneysel işlemlerin bitiminde "Okumaya İlişkin Tutum Ölçeği" uygulanmıştır deneysel uygulamanın gerçekleştirilmesinden bir ay sonra aynı ölçek kalıcılık testi olarak deney ve kontrol gruplarına uygulanmıştır.

Bu araştırma, 2010-2011 bahar döneminde dokuz haftalık süre içerisinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma evrenini Denizli İli Merkez ilçede bulunan beşinci sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu, bu okullardan yine Merkez ilçe sınırları içinde yer alan Denizli Ticaret Borsası İlköğretim Okulu beşinci sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Söz konusu grupların çalışma grupları olarak alınmasında; öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyinin, anne-baba öğrenim düzeyinin ve akademik başarılarının bu sınıflarda homojen olarak bulunması etkili olmuştur. Deney ve kontrol grupları aynı okuldan seçilmiştir. Bu şekilde seçilmesinin nedeni; deney ve kontrol gruplarındaki aynı düzey sınıfların aynı ders araç gereç ve materyallerini kullanmış olmalarıdır. Bu şekilde deneysel işlemin güvenilirliği artırılmaya çalışılmıştır.

5. Sınıf öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla kullanılan okumaya yönelik tutum ölçeği deney ve kontrol grupları öntest toplam puanlarının birbirinden anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere, grupların bu ölçekten

aldıkları öntest toplam puanları arasında yapılan bağımsız gruplar t testi sonuçları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Deney ve kontrol grubu okumaya yönelik tutum ölçeği t testi sonuçları

(Table 1. Experimental and control group independent sample t-test results of attitude towards reading scale)

GRUPLAR	N	Xort	ss	sd	t	p
Deney Grubu	27	75.85	7.848	53	-.258	.797
Kontrol Grubu	28	76.39	7.704			

Tablo 1'de 27 öğrenciden oluşan deney grubunun ve 28 öğrenciden oluşan kontrol grubunun toplam okumaya yönelik tutum ön test puanlarına ilişkin aritmetik ortalama değerlerinin birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Bu değerler deney grubu için $X_{ort}=75.85$ iken kontrol grubu için ise $X_{ort}=76.39$ 'dur. Burada çok az da olsa kontrol grubunda yer alan öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarının deney grubunda yer alan öğrencilerinden (.54 düzeyinde) daha olumlu olduğu gözlemlenmektedir. Bu paralellik standart sapma değerlerinde de (deney grubu; 7.848, kontrol grubu: 7.704) görülmektedir. Deney ve kontrol grupları arası bağımsız gruplar t testi ile yapılan gruplar arası anlamlılık analizinde ise grupların birbirinden anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ($p=.797$) görülmektedir. Diğer bir ifadeyle deney ve kontrol grupları okumaya yönelik tutum ölçeği öntest puanları açısından birbirleriyle farklılaşmamaktadır.

Eldeki araştırmada öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla Güngör'ün (2006) geliştirdiği "Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Okumaya yönelik tutum Ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Denizli İli Merkez İlçesinde yer alan asıl uygulamanın yapılacak olduğu Denizli Ticaret Borsası İlköğretim Okulunda yapılmıştır. Bu süreçte deneysel uygulamaya katılmayacak altıncı sınıf öğrencileri çalışma kapsamına alınmıştır. Çalışma 114 kız, 110 erkek olmak üzere toplam 224 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Yapılan uygulama sonucunda ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .916 olarak belirlenmiştir.

3.1. Verilerin Analizi (Data Analyze)

Deneysel uygulamada elde edilen verilerin çözümlenmesinde SPSS 13.0 paket programı kullanılmıştır. Deney ve kontrol gruplarının öntest-sontest ve kalıcılık test puanları arasında anlamlı farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t testi, eşli gruplar t testi, kovaryans (ANCOVA) analizi ve tekrarlı Anova (Repeated Anova) istatistik teknikleri kullanılmıştır. Analizlerde kovaryans kullanılmasının temel nedeni sontest puanları arasında anlamlı bir fark olması durumunda kalıcılık testi için grupların başlangıç düzeylerinin denk olmayacağı sayıtlıdır. Bu konuda kovaryans analizi sontest puanlarını denkleştirerek daha anlamlı veriler ortaya çıkarmaktadır. Sonuçların yorumlanmasında $p<05$ güven aralığı anlamlılık düzeyi olarak kabul edilmiştir.

4. BULGULAR (FINDINGS)

Araştırmanın temel amacı okuduğunu anlama stratejisi kullanımının öğrencilerin okumaya yönelik tutumları üzerindeki etkisini sınamaktır. Bu temel amaç doğrultusunda elde edilen bulgular bu bölümde verilmiştir. Araştırmanın ilk denencesi İSOAT okuduğunu anlama stratejisine dayalı olarak öğretimin gerçekleştirildiği deney grubu ile mevcut öğretim programına dayalı öğretimin gerçekleştirildiği kontrol grubundaki öğrencilerin okumaya yönelik tutum ölçeği son test puanları arasında deney grubu lehine anlamlı fark olduğu yönündedir.

Bu denenceye ilişkin elde edilen bulgular Tablo 2, 3 ve 4'te verilmiştir.

Tablo 2. Deney grubu okumaya yönelik tutum ölçeğine ilişkin öntest-sontest toplam puanları arası eşli gruplar t testi sonuçları
(Table 2. Paired sample t-test between pre-test/post-test total scores of attitude towards of reading scales of experimental group)

DENEY GRUBU	N	Xort	Ss	Sd	t	p
Deney Öntest	27	75.85	7.848	52	-6.719	.000
Deney Sontest	27	89.22	6.733			

P<.05 fark anlamlı

Tablo 2 incelendiğinde deney grubunun okumaya yönelik tutum ölçeğinden aldığı öntest aritmetik ortalama puanının $X_{ort}=75.85$ ($ss:7.848$) olduğu gözlenmiştir. İSOAT okuduğunu anlama stratejisine dayalı olarak gerçekleştirilen deneysel uygulama sonrası bulguları incelediğimizde, öğrencilerin okumaya yönelik olumlu tutuma sahip olma düzeylerinin önemli oranda arttığı gözlenmektedir ($X_{ort}=89.22$, $ss:6.733$).

Deney grubunda ortaya çıkan bu farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için deney grubunun öntest sontest toplam puanları arasında eşli gruplar t testi analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucu elde edilen bulgulara baktığımızda, İSOAT okuduğunu anlama stratejisine dayalı olarak işlenen derslerin öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarını yükseltmede $p=.000$ düzeyinde anlamlı bir farklılık yarattığı ortaya çıkmaktadır. Bu bulgu da son derece önemlidir çünkü öğrencilerin okuma sürecinde İSOAT stratejisinin işlenişine bağlı olarak daha aktif olduklarını hissetmeleri onların okumaya yönelik daha olumlu duygulara sahip olmalarını sağlamıştır.

Deney grubunda İSOAT okuduğunu anlama stratejisine bağlı olarak ders işlenirken, kontrol grubunda ise mevcut programa dayalı olarak dersler işlenmiştir. Kontrol grubunda uygulanan mevcut programa dayalı öğretimin okumaya yönelik tutum açısından etkili olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan kontrol grubu öntest sontest eşli gruplar t testi sonuçları Çizelge 4.22'de verilmiştir.

Kontrol grubuna ilişkin olarak verilen Tablo 3'teki bulgular incelendiğinde kontrol grubunun okumaya yönelik tutum ölçeği öntest aritmetik ortalama puanının $X_{ort}=76.39$ ($ss:7.704$) olduğu gözlenmektedir. Mevcut programa dayalı olarak gerçekleştirilen öğretim sonrası gerçekleştirilen sontest bulgularında öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarının çok az düzeyde arttığı gözlenmektedir.

Tablo 3. Kontrol grubu okumaya yönelik tutum ölçeğine ilişkin öntest-sontest toplam puanları arası eşli gruplar t testi sonuçları
(Table 3. Paired sample t-test between pre-test/post-test total scores of attitude towards of reading scales of control group)

GRUP	N	Xort	Ss	Sd	t	p
Kontrol Öntest	28	76.39	7.704	54	-1.180	.243
Kontrol Sontest	28	78.23	8.362			

P>.05 fark anlamsız

Kontrol grubunda ortaya çıkan bu durumun anlamlı olup olmadığını belirlemek için kontrol grubunun öntest sontest toplam puanları arasında eşli gruplar t testi analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucu elde edilen bulgulara baktığımızda, mevcut programa dayalı olarak işlenen derslerin öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarını yükseltmede

$p=.243$ düzeyinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca sontest bulgularına dayalı olarak kontrol grubundaki öğrencilerin standart sapmalarının arttığı ve grubun daha heterojen bir yapıya yöneldiği şeklinde yorumlanabilir.

Deney ve kontrol gruplarının okumaya yönelik tutum ölçeğine ilişkin öntest puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur ve gruplar birbirine denktir (Tablo 1, $p=797$). Bu denkleğe bağlı olarak deney ve kontrol gruplarının okumaya yönelik tutum ölçeği sontest puanlarına ilişkin bağımsız gruplar t testi analizi yapılmıştır. Deney ve kontrol grubunun uygulama sonrası (sontest) oluşan farkı belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi analizi sonuçlarına ilişkin bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Deney ve kontrol grubu okumaya yönelik tutum ölçeğine ilişkin sontest toplam puanları arası bağımsız gruplar t testi sonuçları
(Table 4. Independent sample t-test between post-test total scores of attitude towards reading scale of experimental and control groups)

GRUP	N	Xort	Ss	Sd	t	p
Deney Sontest	27	89.22	6.733	53	5.017	.000
Kontrol Sontest	28	78.23	8.362			

$P<.05$ fark anlamlı

Tablo 4. incelendiğinde deney grubunun okumaya yönelik tutum ölçeğinden deneysel uygulama sonrası aldığı sontest aritmetik ortalama puanının $X_{ort}=89.22$ ($ss:6.733$) arttığı gözlenirken, kontrol grubunun sontest aritmetik ortalama puanının $X_{ort}=78.23$ ($ss:8.362$) olduğu gözlenmektedir.

Deney ve kontrol grubu arasında ortaya çıkan bu farkın anlamlı olup-olmadığını belirlemek amacıyla grupların sontest toplam puanları arasında bağımsız gruplar t testi yapılmıştır. Elde edilen bulgularda deney grubunda uygulanan İSOAT okuduğunu anlama stratejisine dayalı olarak işlenen dersin öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarını yükseltmede $p=.000$ düzeyinde anlamlı bir farklılık yarattığı ortaya çıkmıştır. Başka bir ifadeyle uygulanan İSOAT okuduğunu anlama stratejisi öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarını arttırmıştır.

Tüm bu bulgular birlikte değerlendirildiğinde; İSOAT okuduğunu anlama stratejisi uygulanan deney grubu ile mevcut programa dayalı olarak öğretimin gerçekleştirildiği kontrol grubu öğrencilerinin okumaya yönelik tutum ölçeği sontest puanları arasında deney grubu lehine anlamlı fark bulunmuştur. Yani araştırmanın birinci denencesi doğrulanmıştır.

Yine bu analizler sonucunda İSOAT okuduğunu anlama stratejisine uygun olarak deney grubunda işlenen derslerin öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarına olumlu yönde etki ettiğini söyleyebiliriz. Ancak aynı ölçeklerden kalıcılık testleri sonucunda ortaya çıkacak puanlar stratejinin okumaya yönelik tutum üzerindeki etkililiği ile ilgili daha anlamlı bilgiler verecektir.

Araştırmanın ikinci denencesi "İSOAT okuduğunu anlama stratejisine dayalı olarak öğretimin gerçekleştirildiği deney grubu ile mevcut öğretim programına dayalı öğretimin gerçekleştirildiği kontrol grubundaki öğrencilerin okumaya yönelik tutum ölçeği sontest puanları kontrol edildiğinde, kalıcılık testi puanları arasında deney grubu lehine anlamlı fark olduğu yönündedir.

Deney ve kontrol grubunda sontest ve kalıcılık testleri arasında oluşan farkı ortaya koymak ve ikinci denencenin doğrulanıp doğrulanmadığını belirlemek amacıyla yapılan düzeltilmiş kalıcılık testi puan ortalamaları ile standart hata değerleri ile ilgili veriler

Tablo 5, kovaryans analizi sonucuna bağlı olarak elde edilen veriler Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 5 incelendiğinde deney grubunun okumaya yönelik tutum ölçeğine ilişkin aldığı sontest puanı $X_{ort}=89.22$ (ss: 6.733) iken kalıcılık testinde bu puan $X_{ort}=88.48$ (ss: 6.969) düzeyine gerilemiştir. Kontrol grubunun aynı ölçekten aldığı sontest puanı $X_{ort}=78.23$ (ss: 8.362) iken kalıcılık testinde bu puan $X_{ort}=77.29$ (ss: 7.566) düzeyine gerilemiştir.

Tablo 5. Deney ve kontrol grupları okumaya yönelik tutum ölçeği sontest- kalıcılık testi toplam puan ortalamalarının aritmetik ortalamaları, standart sapma değerleri ile düzeltilmiş sontest ortalamaları ve standart hata değerleri

(Table 5. Means and standart deviations of post-test/retention test total scores of attitude towards reading scale of experimental and control groups with corrected post-test means and std. error values)

GRUPLAR	N	Test	Toplam Puanlar		Düzeltilmiş Sontest Puan Ortalamaları	
			Xort	Ss	Xort(d)	Sh
Deney Grubu	27	Sontest	89.22	6.733		
		Kalıcılık	88.48	6.969	83.776	.545
Kontrol Grubu	28	Sontest	78.23	8.362		
		Kalıcılık	77.29	7.566	81.823	.533

Bu bulguları incelediğimizde hem deney hem de kontrol grubunun kalıcılık testi ortalama puanının sontest ortalama puanında daha düşük olduğunu gözlemliyoruz. Deneysel uygulama sonrası kalıcılık testlerine ilişkin ortalamalarda bir miktar düşüş meydana gelmesi çoğu zaman beklenen bir bulgudur.

Grupların sontest ortalamaları arasında ortaya çıkan bu farkın anlamlı olup olmadığını test etmek için yapılan kovaryans analizi sonuçları Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6 incelendiğinde; grupların okumaya yönelik tutum ölçeği sontest toplam puanları kontrol altına alındığında, deney ve kontrol gruplarının ana etkisi kalıcılık puanları açısından anlamlı bir fark ($F=3.637$, $p=.062$) oluşturmamıştır.

Deney ve kontrol gruplarının kalıcılık testi puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığına ilişkin bazı yorumlar yapılabilir. Deney grubunun okumaya yönelik tutum ölçeği kalıcılık testi aritmetik ortalama puanının $X_{ort}=88.48$ olduğu gözlenirken, kontrol grubunun aynı ölçekten aldığı kalıcılık testi aritmetik ortalama puanının $X_{ort}=77.29$ olduğu gözlenmektedir. Deney ve kontrol grubunda meydana gelen değişimleri birlikte değerlendirdiğimizde, öğrencilerin okumaya yönelik tutum puanları; deney grubunda (öntest $X_{ort}=75.85$, sontest $X_{ort}=89.22$, kalıcılık testi $X_{ort}=88.48$) deneysel uygulama sonrası okumaya yönelik tutum puanlarında çok büyük bir artışın meydana geldiğini söyleyebiliriz. Kontrol grubunda ise (öntest $X_{ort}=76.39$, sontest $X_{ort}=78.23$, kalıcılık testi $X_{ort}=77.29$) mevcut programa dayalı olarak uygulama sonrası okumaya yönelik tutum puanlarında çok az bir artış meydana gelmiştir.

Tablo 6. Deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrencilerin okumaya yönelik tutum ölçeğine ilişkin kalıcılık testi toplam puan ortalamalarının kovaryans analizi sonuçları

(Table 6. Covariance results of retention test total scores of attitude towards reading scale of experimental and control groups)

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Kontrol Edilen Değişken (Öntest)	4195.684	2	2097.842	324.958	.000
Gruplama Ana Etkisi	23.477	1	23.477	3.637	.062
Hata	335.698	52	6.456		
Toplam	381437.000	55			

Deney grubunda deneysel uygulama sonucu ortaya çıkan okumaya yönelik tutum puanlarının kalıcılığının yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü aradan bir ay gibi bir süre geçmesine rağmen öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarında çok az düzeyde (0.74) bir azalma meydana gelmiştir. Deney grubunda okumaya yönelik tutum ölçeğine ilişkin kalıcılık testinde çok az da olsa bir azalmanın meydana gelmesini uygulama sonrası deney grubundaki çalışmaların da mevcut programa dayalı olarak devam etmesiyle açıklanabilir. Ancak her ne kadar çok az düzeyde bir azalma olsa da kalıcılık testi ortalamasının sontest puan ortalamasına oldukça yakın olması İSOAT okuduğunu anlama stratejisini okumaya yönelik tutum üzerinde kalıcı bir etki gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

Bu bulgular birlikte değerlendirildiğinde; İSOAT okuduğunu anlama stratejisinin uygulandığı deney grubu ile, mevcut programa dayalı olarak eğitim uygulanan kontrol grubundaki öğrencilerin; okumaya yönelik tutum ölçeğine ilişkin sontest puanları kontrol edildiğinde, grupların kalıcılık testi puanları arasında deney grubu lehine anlamlı fark olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Diğer bir ifadeyle; araştırmanın onikinci denencesi doğrulanmamıştır.

Deney ve kontrol gruplarının Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği'ne ilişkin aldıkları öntest-sontest ve kalıcılık testi puanlarına ilişkin aritmetik ortalama değerleri Grafik 1'de verilmiştir.

Grupların okumaya yönelik tutum ölçeğinden aldıkları puanlar birlikte değerlendirildiğinde deney grubunun uygulanan strateji sonrası okumaya yönelik tutum puanlarında belirgin bir artış olduğu gözlenirken, kontrol grubunda uygulana mevcut programa dayalı öğretim süreci sonrası doğrusal ve çok az düzeyde bir artış meydana gelmiştir. Okumaya yönelik tutum ölçeğinden alınabilecek en az puan 24, en çok puan ise 120'dir. Ölçeğin ranjı (96) dikkate alındığında; deney grubunda okumaya yönelik tutum puanlarında meydana gelen artışın sontest için 13.93 puan, kalıcılık testi için 13.05 puan, kontrol grubunda ise bu artışın sadece 2.64 puan düzeyinde olduğunu gözlemliyoruz. Bu bulgu, duyuşsal bir yapıya sahip olan ve aynı zamanda değiştirilmesi zor olan tutum üzerinde uygulanan stratejinin etkililiğini ortaya koymaktadır.

Araştırmada denencelerle birlikte oluşturulan sorulara da yanıt aranmıştır. Araştırma sorularının oluşturulmasında temel amaç, yapılan deneysel uygulamanın boylamsal olarak da etkililiğini ölçmektir. Çünkü deneysel çalışmalarda gruplar arası farklılıklar ölçülmekte ancak aynı grupta süreç içinde meydana gelen farklılığın anlamlı olup olmadığına ilişkin bulgular verilmemektedir. Tüm bu gerekçelere bağlı olarak araştırmanın birinci sorusu "İSOAT okuduğunu anlama stratejisine dayalı öğretimin gerçekleştirildiği deney grubu öğrencilerinin okumaya yönelik tutum ölçeği, öntest, sontest ve kalıcılık puanları nasıl değişmektedir?" şeklinde belirtilmiştir.

Bu çerçevede deney grubu öğrencilerinin öntest, sontest ve kalıcılık testlerinden aldıkları puanlara ilişkin aritmetik ortalama değerleri Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Deney grubu okumaya yönelik tutum ölçeği öntest- sontest- kalıcılık testi aritmetik ort. ve st. sapma değerleri
(Table 7. Pro-test/post-test and retention tests' means and standart deviations of attitude towards reading scale of experimental group)

Test	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Öntest	27	75.85	7.848
Sontest	27	89.22	6.733
Kalıcılık Testi	27	88.48	6.969

Tablo 7'de deney grubunda yer alan öğrencilerin testlerden aldıkları toplam puanlara ilişkin aritmetik ortalama değerleri sırasıyla öntest=75.85, sontest=89.22, kalıcılık testi=88.48 olarak sıralanmaktadır. Bu testler İSOAT okuduğunu anlama stratejisine bağlı olarak derslerin işlendiği deney grubuna ilişkin aritmetik ortalama değerlerini ortaya koymaktadır. Deney grubu öğrencilerinin Okumaya Yönelik Tutum Ölçeğine ilişkin sontest puanları önteste oranla önemli derecede artmıştır. Bu bulgu uygulanan İSOAT stratejisine bağlı olarak işlenen derslerin öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Tutuma yönelik olarak ortaya çıkan bu değişikliğin kalıcılığının olup olmadığı da son derece önemli bir bulgudur. Bu çerçevede deney grubu öğrencilerine ilişkin kalıcılık testi puanlarını incelediğimizde ölçeğe ilişkin ortalamaların sontest sonuçlarına oranla az da olsa düştüğünü gözlemliyoruz. Bu düşüşün en önemli sebebi olarak deneysel uygulamadan sonra tekrar mevcut programa dayalı öğretim faaliyetlerine dönüşmüş olmasıdır. Buna rağmen uygulanan stratejinin okumaya yönelik tutum üzerinde olumlu bir etkisinin olduğunu söyleyebiliriz. Uygulanan testler arasında meydana gelen değişikliklerin anlamlı olup olmadığını belirlemek için tekrarlı ölçümler varyans analizi (Repeated Anova) yapılmıştır. Bu analize ilişkin veriler Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Deney grubu okumaya yönelik tutum ölçeği öntest- sontest- kalıcılık testi tekrarlı ölçümler varyans analizi sonuçları
(Table 8. Repeated anova analysis of pre-test/post-test and retention test of attitude towards reading scale of experimental group)

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	3049.407	2	1524.704		
Ölçümler	578613.778	1	578613.778	55.756	.000
Hata	2691.556	26	103.521		
Toplam					

Bu analize ilişkin Wilks Lambda değeri .275 olarak ölçülmüştür. Ortaya çıkan bu değer sıfır değerine nispeten yakın olduğu gruplar arası farklılığın yüksek düzeyde olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 8. incelendiğinde; deney grubunun öntest, sontest ve kalıcılık testine ilişkin puanları arasında anlamlı bir fark ($F=55.756$ $p=.000$) olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Anlamlı farkın kaynağını belirlemek için yapılan Bonferroni testi sonuçları Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Deney grubu okumaya yönelik tutum ölçeği bonferroni sonuçları
(Table 9. Bonferroni results of control groups' attitude towards
reading scale)

Testler	Öntest (1)	Sontest (2)	Kalıcılık (3)
Öntest (1)		-13.370*	-12.630*
Sontest (2)	13.370*		.741
Kalıcılık (3)	12.630*	-.741	

Tablo 9'a ilişkin analiz sonuçlarını incelediğimizde anlamlı farklılığın öntest ile sontest ve kalıcılık testi arasında olduğu görülmektedir. Ortalamalara baktığımızda da deneysel uygulama sonucu gerçekleştirilen son test ve kalıcılık testi puanlarında önteste oranla belirgin bir artış meydana gelmiştir. Ortaya çıkan bu artış anlamlı farklılığı da ortaya çıkarmıştır. Duyuşsal bir tepki olan tutumun kısa süreli uygulamalarda değişiklik göstermesi çok sık karşılaşılan bir durum değildir. İSOAT okuduğunu anlama stratejisi doğrudan okumaya yönelik uygulanan bir etkinlik olduğu için kısa sürede de olsa öğrencilerin okumaya yönelik tutumları üzerinde olumlu bir etki bırakmıştır.

Araştırmada yer alan bir diğer araştırma sorusu kontrol grubunda meydana gelen değişimi ortaya koymak amacıyla oluşturulmuş ve "Mevcut programa dayalı öğretimin gerçekleştirildiği kontrol grubu öğrencilerinin okumaya yönelik tutum ölçeği, öntest, sontest ve kalıcılık puanları nasıl değişmektedir?" şeklinde belirtilmiştir.

Bu çerçevede öncelikle kontrol grubu öğrencilerinin öntest, sontest ve kalıcılık testlerinden aldıkları puanlara ilişkin aritmetik ortalama değerleri Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Kontrol grubu okumaya yönelik tutum ölçeği öntest- sontest- kalıcılık testi aritmetik ortalama ve std. sapma değerleri
(Table 10. Pro-test/post-test and retention tests' means and standart deviations of attitude towards reading scale of control group)

Test	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Öntest	28	76.39	7.704
Sontest	28	78.23	8.362
Kalıcılık Testi	28	77.29	7.566

Tablo 10'da kontrol grubunda yer alan öğrencilerin testlerden aldıkları toplam puanlara ilişkin aritmetik ortalama değerleri sırasıyla öntest=76.39, sontest=78.23, kalıcılık testi=7729 olarak değişmektedir. Bu testler mevcut programa dayalı öğretim faaliyetlerinin sürdürüldüğü kontrol grubuna ilişkin süreci değerlendirmemizi sağlamıştır. Kontrol grubu öğrencilerinin okuduğunu anlama başarı testine ilişkin sontest puanları önteste oranla belli bir düzeyde artış göstermiştir. Bu bulgu uygulanan mevcut programa dayalı öğretim faaliyetlerinin okumaya yönelik tutum üzerinde az da olsa olumlu yönde etkisinin olduğunu göstermektedir. Ancak meydana gelen bu artış daha kalıcılık testine kadar ki süreçte belli oranda ortadan kalkmıştır. Bu sonuç da mevcut programa dayalı olarak okumaya yönelik tutum üzerinde olumlu bir etki bıraktığı ancak bu etkinin kalıcı olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Uygulanan testler arasında meydana gelen değişikliklerin anlamlı olup olmadığını belirlemek için tekrarlı ölçümler varyans analizi (Repeated Anova) yapılmıştır. Bu analize ilişkin veriler Tablo 11'de verilmiştir.

Bu analize ilişkin Wilks Lambda değeri .843 olarak ölçülmüştür. Ortaya çıkan bu değer 1 değerine yakın olduğu için gruplar arası farklılığın çok az düzeyde olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 11. Kontrol grubu okumaya yönelik tutum ölçeği öntest- sontest- kalıcılık testi tekrarlı ölçümler varyans analizi sonuçları
(Table 11. Repeated anova analysis of pre-test/post-test and retention test of attitude towards reading scale of control group)

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	92.943	2	46.321		
Ölçümler	504990.107	1	504990.107	287.008	.066
Hata	4737.560	27			
Toplam					

Tablo 11 incelendiğinde; deney grubunun öntest, sontest ve kalıcılık testine ilişkin puanları arasında anlamlı bir fark ($F=287.008$ $p=.066$) olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

5. SONUÇLAR (CONCLUSIONS)

- İSOAT okuduğunu anlama stratejisi uygulanan deney grubu ile, mevcut programa dayalı olarak öğretimin gerçekleştirildiği kontrol grubu öğrencilerinin okumaya yönelik tutum ölçeği son test puanları arasında deney grubu lehine anlamlı fark bulunmuştur. Bu anlamlı farklılık stratejinin etkili olduğunu göstermektedir.
- İSOAT okuduğunu anlama stratejisinin uygulandığı deney grubu ile, mevcut programa dayalı olarak eğitim uygulanan kontrol grubundaki öğrencilerin; okumaya yönelik tutum ölçeğine ilişkin son test puanları kontrol edildiğinde, grupların kalıcılık testi puanları arasında deney grubu lehine anlamlı fark olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır.
- İSOAT okuduğunu anlama stratejisinin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin okumaya yönelik tutum ölçeğine ilişkin ön test, son test ve kalıcılık testi toplam puanlarına ilişkin testler arası analizinde son test ve kalıcılık testi lehine anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Bu anlamlı farklılık stratejinin etkili olduğunu göstermektedir.
- Mevcut programa dayalı olarak öğretimin gerçekleştirildiği kontrol grubu öğrencilerinin okumaya yönelik tutum ölçeğine ilişkin ön test, son test ve kalıcılık testi toplam puanlarına ilişkin testler arası analizinde anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır.

6. ÖNERİLER (SUGGESTIONS)

- İSOAT okuduğunu anlama stratejisine dayalı öğretimin, ilköğretim beşinci sınıfta okuduğunu anlama başarısını arttırmak, bilişsel farkındalık becerilerini geliştirmek ve okumaya yönelik olumlu tutum geliştirmek için kullanılabilir.
- İSOAT stratejisi uygulamaları başlangıçta öğrenciler için zor gelebilir. Çünkü bu stratejide öğrencilerden farklı etkinlikler yapmaları beklenmektedir. Özellikle soru sorma aşamasında öğrencilerin soru hazırlamada zorlandıkları görülmüştür. Bu yüzden öğretmenlerin soru sorma ile ilgili etkinliklere yer vermeleri öğrenciler için önemli bir katkı olacaktır.
- Okuduğunu anlama stratejilerine dayalı öğretim kapsamında yer alan uygulamaların sınıf öğretmenleri tarafından yapılması da sağlanabilir. Bu amaca yönelik olarak sınıf öğretmenlerine yönelik hizmet-içi eğitim programları düzenlenmelidir. Bu amaçla, üniversitelerin eğitim fakülteleri ile işbirliği içinde olunmalıdır.

- Öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarını olumlu yönde katkı sağlaması, okuma sürecini daha aktif hale getirmesi bakımından stratejiye dayalı okuma etkinlikleri düzenlenmelidir.

NOT (NOTICE)

Bu makale yazarın "Okuduğunu Anlama Stratejisi Kullanımının Okuduğunu Anlama Becerisi, Bilişsel Farkındalık, Okumaya Yönelik Tutum ve Kalıcılığa Etkisi" adlı doktora tezinden oluşturulmuştur.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Baker, L. and Brown, A.L., (1984), "Cognitive Monitoring in Reading", Handbook of Research in Reading ss.353-395, Longman, New York
2. Barth J.L. ve Demirtaş, A., (1999), İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi (Kaynak Üniteler), YÖK/Dünya Bankası, Ankara
3. Bloom, B., (1979). İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme. Çev. D. A. Özçelik. Milli Eğitim Basımevi, Ankara
4. Çakıcı, D., (2005), Ön Örgütleyicilerin Okumaya Yönelik Tutum ve Okuduğunu Anlama Üzerindeki Etkileri, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
5. Kuzu, T.S., (2004), "Etkileşimsel Modele Uygun Okuma Öğretiminin Türkçe Bilgilendirici Metinleri Anlama Düzeyine Etkisi", Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt:37 No:1, ss.55-77, Ankara
6. Tok, Ş., (2003), "İlköğretim Üçüncü Sınıf Hayat Bilgisi Dersinde, Bilgi Haritası ve İnceleme- Soru Sorma- Okuma- Bakmadan Cevaplama- Gözden Geçirme Stratejilerinin Akademik Başarı ve Kalıcılığa Etkisi", Yayımlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.